
La planificació col·laborativa de la docència en línia

PID_00183734

Adriana Ornellas
Margarida Romero

Adriana Ornellas

Doctora en Pedagogia per la Universitat de Barcelona. Professora dels Estudis d'Informàtica, Multimèdia i Telecomunicació de la UOC. Membre del grup de recerca consolidat Esbrina (Subjectivitats i Entorns Educatius Contemporanis) i del grup d'innovació docent Indaga't de la Universitat de Barcelona. Investigadora vinculada a l'eLearn Center de la UOC. Els seus interessos de recerca principals se centren en els entorns i les tecnologies emergents per a l'aprenentatge en la societat contemporània, la formació inicial i el desenvolupament professional docent en TIC, els múltiples alfabetismes i sistemes d'inclusió en la societat de la informació, i l'ensenyament i l'aprenentatge col·laboratiu en entorns virtuals.

Margarida Romero

Doctora en Psicologia per la Universitat de Tolosa de Llenguadoc i la Universitat Autònoma de Barcelona, i llicenciada en Gestió de Projectes E-learning pel Campus Virtual de la Universitat de Llemotges. Consultora dels Estudis de Psicologia de la Universitat Oberta de Catalunya i professora associada dels estudis de Magisteri de la Universitat Autònoma de Barcelona. Directora associada d'aprenentatge electrònic al Departament d'Innovació Pedagògica i Qualitat Acadèmica (DIPQA) d'ESADE i coordinadora del projecte de recerca europeu Euro-CAT-CSCL. El seu focus de recerca és la regulació del temps acadèmic en l'aprenentatge col·laboratiu assistit per ordinador (CSCL). El 2006 va ser guardonada amb el premi de l'AFIA per una ponència sobre el suport metacognitiu en aprenentatge electrònic.

Índex

Introducció.....	5
1. Qualitats necessàries del docent per al treball en equip en un EVA.....	7
2. Eines i recursos que faciliten el treball col·laboratiu entre docents en un EVA.....	9
3. Fases i activitats del procés de planificació col·laborativa de la docència en línia.....	10

Introducció

Un dels problemes que afronta el professorat a l'hora d'acomplir la tasca docent és l'individualisme i l'aïllament que segueix imperant en tots els nivells del sistema educatiu. Entre els factors que causen aquest aïllament hi ha el model d'organització de les institucions educatives, que no afavoreixen la (re)conceptualització de la tasca docent com l'exercici d'un professionalisme col·lectiu.

Encara que a primera vista, a causa de la naturalesa dels seus entorns, pugui semblar que els EVA contribueixen a augmentar l'aïllament físic del professorat, aquests entorns ofereixen eines que afavoreixen els processos de comunicació, coordinació, construcció del coneixement i, per tant, de treball en equip entre el professorat. Una de les peculiaritats de la tasca docent en un EVA és justament la necessitat molts cops de treballar de manera coordinada amb un equip de professionals: per exemple, a l'hora de dissenyar, planificar i desenvolupar una acció formativa o en el desenvolupament de materials didàctics.

En aquest capítol presentem algunes directrius o pautes que poden guiar la planificació col·laborativa de la docència en línia. Molts dels elements que recollim aquí provenen del treball col·laboratiu real d'un grup de docents experimentats que van participar en una acció de formació a la Universitat Oberta de Catalunya durant el primer semestre del curs acadèmic 2007-2008. Com una de les activitats del procés formatiu, se'ls va plantejar l'elaboració d'una **guia de treball en equip entre docents en entorns virtuals**. La metodologia utilitzada per a l'elaboració d'aquesta guia va ser el treball en equip en petits grups utilitzant els espais de col·laboració i de comunicació del Campus Virtual de la Universitat. Agruparem aquí els elements essencials que cal considerar en el treball col·laboratiu entre docents en un EVA, que emergeixen de les guies elaborades per aquest grup de docents, entorn de tres eixos:

- Qualitats necessàries del docent per al treball en equip en un EVA.
- Eines i recursos que faciliten el treball en equip entre docents en els contextos de formació en línia.
- Fases i activitats del procés de planificació col·laborativa de la docència en línia.

1. Qualitats necessàries del docent per al treball en equip en un EVA

Un dels elements més significatius que emergeix del procés de reflexió, discussió i treball col·laboratiu dels equips de treball fa referència a les **qualitats necessàries del docent** per al bon desenvolupament del treball col·laboratiu en un EVA. Aquestes qualitats fan referència a una sèrie d'habilitats:

- **Habilitats pedagògiques:** relacionades amb les habilitats del docent amb les diferents metodologies d'ensenyament-aprenentatge, el grau de domini del contingut de la matèria, l'experiència en l'ensenyament-aprenentatge en un cert àmbit de coneixement, etc.
- **Habilitats cognitives:** relacionades amb la construcció conjunta del coneixement. Estan formades per les habilitats de recerca; de processament, interpretació, organització i presentació de la informació; de gestió de processos; d'avaluació, etc. El docent ha de poder organitzar una experiència d'aprenentatge coherent dins d'àmbits de coneixements dels quals es disposa de molta informació, que no sempre està organitzada coherentment.
- **Habilitats tecnològiques i instrumentals:** relacionades amb el coneixement i el domini de les TIC des del punt de vista de l'usuari; domini del llenguatge escrit que faciliti els processos de comunicació no verbal amb els companys, etc.
- **Habilitats comunicatives i socials:** relacionades amb la capacitat de treballar en equip; d'intercanviar coneixements i idees de manera constructiva; de comunicació efectiva amb el conjunt de la comunitat educativa (altres docents, els estudiants, etc.), d'interacció de manera regular o hàbits d'interacció; de negociació i resolució de conflictes; la proactivitat, etc.
- **Habilitats personals:** relacionades amb la planificació i l'organització del treball personal, la capacitat de gestió del temps docent i la regulació del temps acadèmic dels participants, el compromís compartit, la flexibilitat, la constància, la iniciativa, la disciplina, l'empatia, la motivació, etc.

En l'àmbit específic de les habilitats tecnològiques i instrumentals, cal destacar l'estàndard de competència en TIC per a docents de la Unesco (2008), que defineix clarament les competències que han de desenvolupar els docents per a fer un ús efectiu i pertinent de les TIC en totes les facetes del rol docent: la definició d'una política i visió educativa, la planificació dels estudis i de

l'avaluació, la pedagogia, les TIC, l'organització i l'administració i la formació professional d'ells mateixos i d'altres docents. Presentem a continuació els estàndards proposats per la Unesco per a cadascun d'aquests rols.

Figura 8. Estàndard de competència en TIC per a docents de la Unesco (2008)

2. Eines i recursos que faciliten el treball col·laboratiu entre docents en un EVA

Els entorns virtuals de formació disposen d'una sèrie d'eines, la majoria asincròniques, que faciliten els processos de comunicació, interacció i treball col·laboratiu entre el professorat. La comunicació asincrònica, mitjançant els fòrums i els espais de treball en grup, es mostra especialment eficaç ja que permet la flexibilitat necessària per a treballar en aquests entorns. No obstant això, la flexibilitat que potencia l'entorn ha d'anar acompanyada del compromís individual i de la responsabilitat compartida del professorat, que permeti equilibrar el temps de resposta en les comunicacions grupals de tal manera que no representi un obstacle per al desenvolupament de les activitats i de les tasques del grup. La comunicació sincrònica, per exemple mitjançant xats o videoconferència, sembla més adequada per a situacions puntuals, per exemple quan és indispensable tractar amb urgència un tema o resoldre una situació de conflicte.

A més de les eines internes de l'EVA, els docents també poden utilitzar recursos externs, com els wikis, els blogs, o les eines de GoogleDocs per a donar suport al procés d'elaboració compartida de la informació: per exemple, l'actualització del pla docent o de les guies d'aprenentatge; l'elaboració conjunta de materials didàctics; l'elaboració d'exàmens o d'enunciats de pràctiques, etc. Com ja hem comentat abans en aquest document, moltes plataformes de formació ja tenen aquests recursos integrats als seus propis EVA.

3. Fases i activitats del procés de planificació col·laborativa de la docència en línia

Quant a les tasques o activitats que impliquen el procés de planificació i desenvolupament de la docència en entorns virtuals de formació, es poden organitzar entorn de tres moments:

1) Abans de l'inici de l'acció formativa

Abans de l'inici de l'acció formativa el professorat ha de fer una sèrie de tasques d'organització i de planificació de la formació. La tasca d'organitzar i planificar una assignatura de manera col·laborativa amb un EVA implica reflexionar, debatre i consensuar una sèrie d'aspectes de l'assignatura com els següents:

- Revisió dels continguts del pla docent i de les guies d'aprenentatge
- Definició de la temporització del curs
- Revisió i actualització del material i bibliografia proposats
- Criteris i instruments d'avaluació dels aprenentatges
- Introducció de millores i innovacions

2) Durant el desenvolupament de l'acció formativa

Una vegada iniciat el semestre lectiu o el desenvolupament de l'acció formativa en un EVA, el professorat sol centrar la seva tasca i els seus esforços a la seva aula virtual i en l'acompanyament dels estudiants. Per tant, la freqüència de comunicació i d'interacció amb els altres companys sol disminuir significativament, principalment a l'inici d'aquesta fase.

No obstant això, és fonamental evitar l'aïllament del docent en aquest període i fomentar que es continuï compartint informació, recursos, dubtes, experiències..., mitjançant els espais de treball en equip i els fòrums de l'EVA. Treballar en equip en aquesta fase ajuda el professorat a millorar la seva docència perquè disposa de més recursos i suport en el desenvolupament de la seva tasca. El treball en equip en aquesta fase implica també un gran suport per al professorat novell, que se sent acompanyat i es pot nodrir dels coneixements, de l'experiència i del suport dels companys més experimentats. Mitjançant l'ús d'un blog, per exemple, es poden anar recollint tots els aspectes possibles de revisió i millora en l'assignatura, com també reflexions i decisions sorgides al llarg del procés.

3) En finalitzar l'acció formativa

Una vegada finalitzada l'assignatura, el professorat fa una reflexió i una valoració conjunta dels resultats obtinguts en el semestre per a recollir els aspectes susceptibles de revisió i millora en les properes edicions del curs.

